



Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

18.09.2024. Nr. 1-8/18

Latvijas Republikas Ministru prezidentei
Evikai Siliņai
pasts@mk.gov.lv

Par bērnu paliatīvās aprūpes normatīvo regulējumu

Tiesībsargs ir izskatījis Bērnu paliatīvās aprūpes biedrības (turpmāk – Biedrība) iesniegumu par iespējamiem trūkumiem bērnu paliatīvās aprūpes normatīvajā regulējumā - Ministru kabineta 2024. gada 20. februāra noteikumos Nr. 112 “Paliatīvās aprūpes noteikumi”.

2024. gada 1. janvārī stājās spēkā grozījumi Ārstniecības likumā¹, ar kuriem likums tika papildināts ar paliatīvās aprūpes jēdziena skaidrojumu un Ministru kabinetam noteikts deleģējums noteikt paliatīvās aprūpes organizēšanas, saņemšanas un finansēšanas kārtību. Grozījumi veikti, ņemot vērā konceptuālajā ziņojumā “Par situāciju paliatīvajā aprūpē Latvijā un nepieciešamajām izmaiņām paliatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā”² konstatētās problēmas ar paliatīvās aprūpes pakalpojuma apjomu un pieejamību un piedāvātos risinājumus, un tie vienlīdz attiecas gan uz pieaugušo, gan uz bērnu paliatīvo aprūpi.

Pamatojoties uz Ārstniecības likuma 9. panta piektajā daļā un Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13. panta pirmās daļas 12.¹ punktā noteikto deleģējumu, Ministru kabinets 2024. gada 20. februārī pieņēma noteikumus Nr.112 “Paliatīvās aprūpes noteikumi” (turpmāk – MK noteikumi Nr.112), nosakot paliatīvās aprūpes pakalpojumu vispārīgo ietvaru, kur kā paliatīvās aprūpes daļa ietverts arī regulējums par jauna valsts apmaksāta pakalpojuma - mobilās komandas paliatīvās aprūpes pakalpojuma pacienta dzīvesvietā organizēšanas, saņemšanas un finansēšanas kārtību pieaugušajiem. Biedrības ieskatā Ministru kabinets nebija veicis nepieciešamās izmaiņas

¹ 2023. gada 28.septembra likums “Grozījumi Ārstniecības likumā”.

² Konceptuālais ziņojums "Par situāciju paliatīvajā aprūpē Latvijā un nepieciešamajām izmaiņām paliatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā", atbalstīts ar Ministru kabineta 2020.gada 15.decembra rīkojumu Nr. 774.

normatīvajā regulējumā atbilstoši Ārstniecības likuma 9. panta piektajā daļā ietvertajam deleģējumam noteikt paliatīvās aprūpes organizēšanas, finansēšanas un saņemšanas kārtību, jo MK noteikumi Nr.112 neregulē bērnu paliatīvās aprūpes jautājumus. Turklāt MK noteikumos Nr.112 paredzētā jaunā pakalpojuma - mobilās komandas paliatīvās aprūpes pakalpojuma pacienta dzīvesvietā organizēšanas, finansēšanas un saņemšanas kārtība nav attiecināma uz bērniem, līdz ar to MK noteikumi Nr.112 nerisina iepriekš konstatētās problēmas ar paliatīvās aprūpes pakalpojuma pieejamību bērniem visos Latvijas reģionos, kā arī nostāda bērnus, kuriem nepieciešama paliatīvā aprūpe, nelabvēlīgākā situācijā, salīdzinot ar pilngadīgām personām.

Tiesībsargs lūdza Veselības ministriju kā atbildīgo ministriju par normatīvā regulējuma izstrādi paliatīvās aprūpes organizēšanas, saņemšanas un finansēšanas kārtības noteikšanā sniegt skaidrojumu par MK noteikumiem Nr.112 un informēt par veiktajiem un plānotajiem pasākumiem, lai novērstu nepilnības tiesiskajā regulējumā un uzlabotu bērniem paliatīvās aprūpes pakalpojuma pieejamību. Tāpat tiesībsargs organizēja tikšanos, kurā piedalījās Tiesībsarga biroja, Veselības ministrijas, Labklājības ministrijas, Biedrības un VSIA "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca" (turpmāk – BKUS) pārstāvji, lai pārrunātu bērnu paliatīvās aprūpes organizēšanas jautājumus, iespējamus trūkumus tiesiskajā regulējumā, kā arī nepieciešamos risinājumus.

Atbilstoši Veselības ministrijas skaidrojumam³ MK noteikumi Nr.112 ir attiecināmi arī uz bērniem, jo noteikumi satur vispārējas norādes par paliatīvās aprūpes finansēšanas kārtību, nosakot, ka veselības aprūpes pakalpojumus paliatīvās aprūpes ietvaros organizē, saņem un finansē šajos noteikumos noteiktajā kārtībā, kā arī saskaņā ar normatīvajiem aktiem par veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtību. Savukārt sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību paliatīvās aprūpes ietvaros organizē, saņem un finansē šajos noteikumos noteiktajā kārtībā, kā arī saskaņā ar normatīvajiem aktiem par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību.⁴ MK noteikumi Nr.112 ietver regulējumu jaunam valsts apmaksātam pakalpojumam – mobilās komandas paliatīvās aprūpes pakalpojumam personas dzīvesvietā tikai pilngadīgām personām, vienlaikus atzīmēts, ka bērniem līdzvērtīga satura paliatīvā aprūpe pašlaik jau ir pieejama. Paliatīvās aprūpes pakalpojumu veselības aprūpes komponente bērniem ir iekļauta un tiek finansēta saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 28. augusta noteikumiem Nr.555 "Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība", paredzot dažādu veselības aprūpes speciālistu mājas vizītes visā Latvijā BKUS paliatīvās aprūpes kabineta uzskaitē reģistrētiem

³ Veselības ministrijas 14.02.2024. vēstule Nr.01-15.1/590.

⁴ MK noteikumu Nr.112 3., 4. punkts.

bērniem. Savukārt paliatīvās aprūpes pakalpojuma sociālo komponenti nodrošina saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu. Paliatīvajā aprūpē esošiem bērniem un viņu ģimenes locekļiem nodrošināmo psihosociālo rehabilitāciju dzīvesvietā nosaka Ministru kabineta 2017.gada 17. decembra noteikumi Nr. 766 "Noteikumi par psihosociālās rehabilitācijas pakalpojumu paliatīvā aprūpē esošiem bērniem un viņu ģimenes locekļiem.

Veselības ministrijas ieskatā bērnu paliatīvās aprūpes pakalpojumu veselības aprūpes komponente arī turpmāk būtu nodrošināma centralizēti, sasaistē ar BKUS. Savukārt BKUS nodrošinātās bērnu paliatīvās aprūpes nepilnības nav risināmas MK noteikumu Nr.112 ietvaros. Lai risinātu pakalpojuma pieejamības jautājumu, plānots pārrunāt BKUS sadarbības iespējas ar reģionālajām slimnīcām Vidzemē un Latgalē, kur visvairāk novērojama pakalpojuma pieejamības problemātika.

Tikšanās laikā BKUS pārstāvji vērsa uzmanību uz pastāvošajām atšķirībām starp bērnu paliatīvo aprūpi un pilngadīgo personu paliatīvo aprūpi, norādot uz lielāku pakalpojuma klāstu bērniem saskaņā ar jau esošo normatīvo aktu regulējumu, kur uzsvars primāri ir uz veselības aprūpes komponenti. Turpretī paliatīvās aprūpes pakalpojuma spektrs pilngadīgajām personām ir šaurs, jaunajā mobilās komandas paliatīvās aprūpes pakalpojumā uzsvars ir uz psihosociālo rehabilitāciju. Ja bērnu paliatīvo aprūpi organizētu tādā apjomā kā pašlaik pieaugušajiem, paredzot tikai mobilās komandas paliatīvās aprūpes pakalpojumu bērna dzīvesvietā, bērnu situācija pasliktinātos.

Tikšanās laikā tika secināts, ka bērnu paliatīvās aprūpes kabinetiem jābūt pieejamiem visos Latvijas reģionos, taču problēmas risinājums nav saistīts ar tiesisko regulējumu, bet ar cilvēkresursu trūkumu. Vienlaikus tika atzīts, ka bērnu paliatīvās aprūpes pakalpojuma saturs, organizēšanas, finansēšanas un saņemšanas kārtība praksē var radīt neskaidrības un apjukumu pakalpojuma saņēmējiem un viņu likumiskajiem pārstāvjiem par tiesībām, lai saņemtu pakalpojumu, jo tiesiskais regulējums ir neskaidrs, sadrumstalots un noteikts vairākos normatīvajos aktos.

Pieņemot grozījumus Ārstniecības likumā⁵, ar kuriem Ministru kabinetam tika uzdots noteikt paliatīvās aprūpes organizēšanas, saņemšanas un finansēšanas kārtību, likumdevēja mērķis bija izstrādāt vienotu un koordinējošu normatīvo aktu regulējumu paliatīvās aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtības noteikšanai. Likuma anotācijā noteikts, ka ar jaunajiem Ministru kabineta noteikumiem "Paliatīvās aprūpes organizēšanas, saņemšanas un finansēšanas kārtība" tiks noteikts paliatīvās aprūpes pakalpojumu organizācijas process, kas papildus atbilst vienam no

⁵ 2023. gada 28. septembra likums "Grozījumi Ārstniecības likumā".

konceptuālā ziņojuma "Par situāciju paliatīvajā aprūpē Latvijā un nepieciešamajām izmaiņām paliatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā" uzdevumiem- precīzi skaidrot, kas ir paliatīvā aprūpe, kurš to sniedz un kur iespējams saņemt šo pakalpojumu. Minētie Ministru kabineta noteikumi sniegs vienuviet apkopotu informāciju par veselības aprūpes pakalpojumiem, sociāliem pakalpojumiem un psihosociālo atbalstu.⁶

Tiesībsarga ieskatā MK noteikumi Nr. 112, kuri pieņemti Ministru kabinetam īstenojot Ārstniecības likuma 9. panta piektajā daļā noteikto deleģējumu, nav uzskatāmi par tādu regulējumu, kurā vienuviet sniegta visa informācija par veselības aprūpes pakalpojumiem, sociālajiem pakalpojumiem un psihosociālo atbalstu bērniem un viņu ģimenes locekļiem, kā arī minēto pakalpojumu sniedzējiem un pakalpojumu saņemšanu. MK noteikumus Nr. 112 ir nepieciešams pilnveidot, ietverot tajos arī bērnu paliatīvās aprūpes normatīvo regulējumu par visiem valsts nodrošinātajiem pakalpojumiem.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu. Vienlaikus Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.²panta 3.punktā noteikta tiesībsarga kompetence iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu.

Pamatojoties uz minēto, aicinu pilnveidot MK noteikumus Nr. 112, nosakot tajos arī bērnu paliatīvās aprūpes valsts nodrošinātos pakalpojumus un to saņemšanas kārtību. Par veiktajiem pasākumiem lūdzu informēt tiesībsargu **līdz 2025. gada 31. janvārim.**

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

* No 2024.gada janvāra Tiesībsarga biroja gatavotie dokumenti tiek formatēti, ievērojot piekļūstamības prasības personām ar uztveres un redzes traucējumiem.

⁶ [Likumprojekta "Grozījumi Ārstniecības likumā" anotācija](#)